

2. 2. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nad rozhodnutím Vrchního soudu v Praze, podle nějž má rozhodčí nález vydaný na základě neplatné rozhodčí doložky účinky pravomocného soudního rozhodnutí

Tento příspěvek se zabývá nedávným rozsudkem Vrchního soudu v Praze sp.zn. 33 ICM 3169/2019 a navazuje na širší diskusi o úloze rozhodčího řízení v justici, pravomoci rozhodců, resp. o optimálním rozsahu soudní kontroly nad rozhodčím řízením.[1]

KINSTELLAR

Ačkoli není pochyb o tom, že rozhodčí řízení je z řady důvodů (za něž pokládám především specializaci rozhodců, větší flexibilitu, rychlost a mezinárodní vykonatelnost rozhodčího nálezu) vhodným způsobem řešení především obchodních sporů, nelze přehlížet, že především ve sporech se spotřebiteli je často zneužíváno na úkor slabší strany a spravedlnosti.[2]

Obávám se, že nedávný rozsudek Vrchního soudu v Praze k této praxi přispěje, neboť na rozdíl od judikatury Ústavního soudu ČR a v poslední době též Nejvyššího soudu ČR představuje spíše krok stranou od práva na spravedlivý proces.

Novela zákona o rozhodčím řízení (2012)

Ve snaze zabránit zneužívání rozhodčího řízení a uvést zákon o rozhodčím řízení do souladu s komunitárním právem[3] byla v roce 2012 přijata novela zákona o rozhodčím řízení,[4] která zpřísnila požadavky na rozhodčí řízení ve sporech se spotřebiteli (zejména zavedla povinnost sjednávat rozhodčí smlouvu na samostatné listině, stanovila též poučovací povinnost podnikatele při jejím uzavírání a obligatorní náležitosti této smlouvy a zavedla též Ministerstvem spravedlnosti vedený seznam osob způsobilých pro výkon funkce rozhodce ve spotřebitelských sporech a povinnost rozhodců informovat o své opakované rozhodčí činnosti ve sporech s tímž podnikatelem).

Tato novela dále rozhodcům zakázala používat označení, které by mohlo vyvolávat klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle zákona o rozhodčím řízení, popřípadě podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy. Byla též rozšířena možnost námítky nedostatku pravomoci rozhodců (spotřebitel není povinen uplatnit tuto námítku již při prvním úkonu v řízení, ale v zásadě kdykoli v jeho průběhu či následném přezkumu rozhodčího nálezu) a stanovena povinnost rozhodců vždy nález odůvodnit a poučit spotřebitele o možnosti podat návrh na zrušení nálezu soudem.

Zákon o rozhodčím řízení [5] nově dává soudu právo (resp. povinnost) zrušit rozhodčí nález, pokud byl vydán v rozporu s právními předpisy na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Ačkoli jsem si vědoma skutečnosti, že kritizovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze se týká znění zákona o rozhodčím řízení před touto novelou, považuji za nesprávné, že soud při svém rozhodování tato ustanovení zákona a důvody, které k nim vedly, neuvážil alespoň v širším kontextu posuzovaného případu.

Judikatura Nejvyššího soudu ČR

V roce 2013 (tedy před novelou zákona o rozhodčím řízení) se k otázce pravomoci rozhodců působících při různých soukromých rozhodčích organizacích vyslovil také Nejvyšší soud ČR v zásadním usnesení sp.zn. 31 Cdo 958/2012. Velký senát Nejvyššího soudu jednoznačně vyslovil závěr, že způsobilým exekučním titulem není rozhodčí nález vydaný rozhodcem, jehož výběr se neuskutečnil podle transparentních pravidel nebo pokud byl rozhodce určený právnickou osobou, která však není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona. Pokud tedy byla na základě takto vydaného rozhodčího nálezu nařízena exekuce, je soud povinen exekuci v každém jejím stádiu pro nepřipustnost zastavit (podle § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř.). Na toto rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR dále navázalo rozhodnutí vydané pod sp.zn. 23 Cdo 112/2013.

Zdálo se tedy, že dosavadní rozhodčí praxe ve vztahu k spotřebitelům, která měla často ke spravedlivému procesu dosti daleko, přestane být výhodná, jelikož exekutoři nebudou takovému rozhodčí nálezu nadále vykonávat a exekuční soudy budou případně nařízené exekuce zastavovat. Tato naděje se však nepotvrdila, neboť řada subjektů (mimo jiné z řad společností poskytujících spotřebitelské půjčky) ve zneužívání rozhodčího řízení pokračuje a spoléhá na neznalost a pasivitu druhé strany (především spotřebitelů a drobných podnikatelů) a exekutoři s nimi v tomto směru bohužel spolupracují. Změnu dosavadní praxe důsledně neprosazuje ani Exekutorská komora České republiky. Netransparentní rozhodčí řízení ve spotřebitelských sporech se tedy zřejmě i nadále vyplatí.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze

K tomu bohužel přispívá i výše uvedený rozsudek Vrchního soudu v Praze, který dle mého názoru pomíjí právní názor Nejvyššího soudu ČR a smysl a účel novelizace zákona o rozhodčím řízení. Jak již bylo uvedeno výše, ačkoli se toto rozhodnutí vztahuje k rozhodčí doložce uzavřené v roce 2009, jsem přesvědčena, že i starší případy (tedy týkající se rozhodčích řízeních zahájených před novelou zákona o rozhodčím řízení) je třeba posuzovat s ohledem na splnění základních principů, na nichž musí být každé rozhodování ve sporu (ať již před státními soudy nebo v arbitráži) založeno. Jedná se o základní principy spravedlivého procesu, mezi něž patří především nezávislost a nestrannost soudce (či rozhodce) a obecně o princip ochrany dobrých mravů.

V posuzovaném případě se jednalo o úpadkovou situaci dlužníka fyzické osoby, přičemž sporný dluh vznikl ze smlouvy o úvěru uzavřené mezi dlužníkem a společností, poskytující spotřebitelské úvěry. Nárok byl přiznán rozhodčím nálezem vydaným v jednoinstančním neveřejném a písemném rozhodčím řízení a nález vydán rozhodcem, který opakovaně rozhodoval obdobné spory ve prospěch tohoto věřitele.

Ujednání o rozhodčí doložce a smluvních pokutách bylo obsaženo v dohodě o uznání dluhu, která měla podobu formuláře s řadou odkazů na smluvní podmínky, bez nichž nelze podstatný obsah dohody zjistit. Původní dluh ve výši přibližně 226.000 Kč narostl na více než dvojnásobnou částku 460.000 Kč.

Zatímco Krajský soud v Praze jako soud prvního stupně shledal, že dohoda o uznání dluhu byla

zastřeným ujednáním lichevní povahy a tedy neplatná, včetně ujednání o rozhodčí doložce, a věřiteli tedy příslušel pouze nárok na zaplacení částky vycházející z původní smlouvy o úvěru (což dlužník ani jeho insolvenční správce nepopírali), Vrchní soud v Praze rozhodl opačně. Ačkoli připustil, že i v rámci insolvenčního řízení musí být insolvenčnímu správci v rámci přezkumu pohledávek dána možnost procesní obrany proti rozhodčímu nálezu v případě důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu (podle § 31 zákona o rozhodčím řízení), obdobně individuální obraně, kterou by měl k dispozici dlužník v exekučním řízení (podle § 35 zákona o rozhodčím řízení), posoudil rozhodčí doložku jako platně uzavřenou.

Přestože Vrchní soud v Praze v odůvodnění svého rozhodnutí citoval směrnici Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách („Směrnice“)[6] a rozsudek ESD ve věci Océano Grupo Editorial SA proti Rocío Muriano Quintero[7] (podle něhož je vnitrostátní soud vždy povinen vykládat právo ve světle znění směrnice, tak aby bylo dosaženo jejího účelu), a rozsudek ESD ve věci Centro Móvil Milenium SL proti Elisa Mostaza Claro[8] (podle něhož je vnitrostátní soud povinen posoudit neplatnost rozhodčí doložky a případně zrušit rozhodčí nález, pokud je založen na zneužívající smluvní klauzuli, i když spotřebitel neuplatnil neplatnost rozhodčí dohody v rámci rozhodčího řízení, ale až později v rámci žaloby na neplatnost), v konečném důsledku při svém rozhodnutí dle mého názoru Směrnici a judikaturu ESD nerespektoval.

Souhlasím s názorem Vrchního soudu v Praze potud, že ve spotřebitelských smlouvách není (a nemá být) zakázáno samotné sjednání rozhodčí doložky a řešení sporů cestou rozhodčího řízení. To přímo pro oblast spotřebitelských úvěrů připouští i směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru[9] a také zákon o rozhodčím řízení. Nicméně soud je povinen zabývat se otázkou, zda v konkrétním případě nepředstavovalo ujednání o rozhodčí doložce nepřiměřenou podmínku, tedy pokud nebyla tato doložka individuálně projednána, zda nezpůsobila významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele. Právě tak tomu dle mého názoru bylo v posuzovaném případě, neboť (i) rozhodčí doložka byla součástí nepřehledných předtištěných obchodních podmínek, které byly ke smlouvě pouze připojeny, (ii) nebyla se spotřebitelem projednána a (iii) pravomoc k rozhodování sporů byla dána dvěma konkrétně jmenovaným rozhodcům případně rozhodci určenému „Rozhodčí společností s.r.o.“, tedy subjektům, které opakovaně rozhodovaly obdobné spory ve prospěch tohoto věřitele, a to bez ústního jednání a dle pravidel dohodnutých přímo v doložce.

Vrchní soud v Praze dovodil, že ani v případě, že by některý z výše popsaných způsobů určení rozhodce byl neplatný, nezpůsobilo by to neplatnost celé rozhodčí doložky, neboť by bylo možné tyto části rozhodčí doložky oddělit. Vrchní soud v Praze usoudil, že právu bylo učiněno zadost uvedením jmen dvou konkrétních rozhodců v doložce a odkaz na „Rozhodčí společnost s.r.o.“ tedy nepovažoval za podstatný. Uvedl, že samo o sobě nelze toto ujednání považovat za způsobující významnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele. Totéž uzavřel také pokud jde o absenci ústního jednání věci. Stejně zhodnotil také okolnost, že rozhodce, který nález vydal, opakovaně rozhodoval pro věřitele.

Se závěry rozsudku Vrchního soudu v Praze nemohu souhlasit, neboť dle mého názoru podporuje protiústavní praxi soukromých rozhodčích soudů, které umožňují, aby určité osoby rozhodovaly opakovaně ve sporech týkajících se jednoho podnikatelského subjektu, a to i jako jediní rozhodci ve sporech se spotřebiteli. V tomto smyslu tento rozsudek odporuje také závěrům velkého senátu Nejvyššího soudu ČR[10], aniž by pro toto odchýlení od judikatury publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek nabízel přesvědčivé odůvodnění.

Podjatost rozhodce - opakované rozhodování sporů pro týž subjekt?

Za klíčovou otázku v tomto případě považuji otázku (ne) podjatosti rozhodce. Pokud má existovat

důvěra veřejnosti v institut rozhodčího řízení, musí v rozhodčím řízení platit stejný standard jako v řízení soudním. Podle § 8 zákona o rozhodčím řízení platí, že rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti, přičemž je stanovena povinnost rozhodce bez oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.[11] Po novele zákona o rozhodčím řízení dále platí, že při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen před zahájením projednávání věci stranám sdělit, zda v posledních 3 letech vydal nebo se podílel na vydání rozhodčího nálezu nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran.

Problematika střetu zájmů rozhodců byla řešena též v rámci IBA (tedy International Bar Association, neboli mezinárodní organizace právníků), který v roce 2004 vydala své Guidelines o střetu zájmů v mezinárodní arbitráži[12]. Východiska a závěry těchto Guidelines, které byly přijaty po rozsáhlé odborné diskusi, a přestože nejsou právně závazná, lze je plně vztáhnout též na vnitrostátní rozhodčí řízení. Podle těchto Guidelines by rozhodce v první řadě neměl přijmout své jmenování, mimo jiné pokud vzhledem k existujícím okolnostem by rozumná nezávislá třetí strana mohla mít důvodné pochybnosti o jeho nezávislosti. Takové pochybnosti mohou být důvodné, pokud je zde určitá pravděpodobnost, že rozhodce by mohl být ovlivněn jinými faktory, než je meritum sporu. Veškeré důvody pro takovéto pochybnosti by vždy měly být stranám sděleny primárně rozhodcem samotným a je následně na stranách sporu, aby posoudily, zda ve světle konkrétních okolností považují rozhodce za nezávislého. Mezi situace zařazené na „červený seznam“ v těchto Guidelines patří mimo jiné pokud rozhodce má finanční zájem na věci či na jedné ze stran. Na „oranžovém seznamu“ je situace, kdy rozhodce byl jednou stranou sporu nominován jako rozhodce alespoň ve dvou řízeních v posledních třech letech.

Jsem přesvědčena, že Vrchní soud se otázkou podjatosti rozhodce a nepřiměřenosti ujednání v rozhodčí doložce dostatečně nezabýval. Ohledně veškerých námitek uvedl v podstatě pouze to, že „samy o sobě“ nezakládají důvod neplatnosti rozhodčí doložky, resp. důvod, pro který by vydaný nálezn nebyl vykonatelný. Podstatné je však právě to, že žádná z těchto skutečností nestála „sama o sobě“ a bylo třeba je hodnotit v celkovém kontextu konkrétních okolností posuzovaného případu a předložených důkazů. Ačkoli v době uzavření rozhodčí doložky ani vydání rozhodčího nálezu ještě neplatil poslední odstavec § 8 zákona o rozhodčím řízení, domnívám se, že soud měl i přesto alespoň uvážit, zda skutečnost, že určitý rozhodce v posledních několika letech opakovaně rozhodoval spory pro jednu stranu sporu, mohla založit důvod pochybovat o jeho nepodjatosti. V tomto směru by bylo namísto zabývat se mimo jiné ekonomickými vztahy mezi věřitelem a tímto rozhodcem.

Závěrem

Podstatné v kontextu posuzovaného případu je dle mého názoru i to, že podmínky sjednané úvěrové smlouvy jako takové (především úroky) byly pro spotřebitele nevýhodné, resp. dokonce lichevní. Ani k této skutečnosti Vrchní soud v Praze nepřihlédl, s odůvodněním, že insolvenční správce v žalobě sice namítal neplatnost dohody o uznání dluhu (v níž byla sjednána též rozhodčí doložka), avšak netvrdil výslovně existenci lichevních podmínek a že lichva nebyla uplatňována ani dlužníkem v řízení před rozhodcem. Otázkou dobrých mravů, potažmo spravedlnosti, se však soud, ani určený rozhodce, bohužel nezabývali.

Mám za to, že není důvod vylučovat oblast spotřebitelských sporů jako celek z řešení před rozhodci, případně jiným alternativním způsobem (zejména v mediaci), avšak za předpokladu zajištění práva na spravedlivý proces, které je jedním z pilířů právního státu. Po novele zákona o rozhodčím řízení z roku 2012 považuji tyto předpoklady za legislativně dostatečně zakotvené a v souladu s principy evropských směrnic a judikatury ESD. Je proto nešťastné, pokud se judikatura českých soudů od

těchto principů bez přesvědčivého odůvodnění odchyluje, byť se jedná o případy týkající se znění zákona o rozhodčím řízení před jeho novelizací.

Samozřejmě, stejně jako v řízení před soudem, kvalita a reputace rozhodčího řízení závisí především na osobě rozhodce, resp. rozhodců, a je tedy zejména na nich, aby při výkonu rozhodčí činnosti jednali odpovědně a morálně. Důvěryhodnost rozhodčích řízení ve skutečnosti narušuje nejvíce právě nedůvěryhodnost některých rozhodců a jejich organizací.

Zuzana Valoušková,
Senior Associate

[Kinstellar, s.r.o., advokátní kancelář](#)

Palác Myslbek
Na Příkopě 19
117 19 Praha 1

Tel.: +420 221 622 111

Fax: +420 221 622 199

[1] Např. Ochutnávka z Právního prostoru 2012: Tomáš Sokol se věnoval rozhodčímu řízení - dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#). Valoušková, Z., O neplatnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“, Bulletin Advokacie 5/2010

[2] Ročně je v ČR vydáno přibližně 100 000 rozhodčích nálezů a odhaduje se, že až 2/3 z nich jsou nálezy vydané ve spotřebitelských sporech (zdroj: Důvodová zpráva k zákonu č. [19/2012](#) Sb.)

[3] Zejména Směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách a judikatura ESD - např. rozhodnutí ve věci C-168/05 Mostaza Claro a C-40/08 Asturcom

[4] Zákon č. [19/2012](#) Sb., kterým se mění zákon e. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

[5] § 31 zákona o rozhodčím řízení

[6] Podle čl. 3 Směrnice se považuje za nepřiměřenou mj. smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, jestliže v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch

[7] C-240/98

[8] C-168/05

[9] Čl. 24 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru

[10] Stejně jako závěrům Vrchního soudu v Praze v rozhodnutí sp.zn. 12 Cmo 496/2008

[11] Obdobně pro soudce a přisedící podle § 14 občanského soudního řádu platí, že jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod být jen pochybovat o jejich nepodjatosti. U soudu vyššího stupně jsou

vyloučení i soudci, kteří projednávali nebo rozhodovali věc u soudu nižšího stupně, a naopak, a totéž platí, jde-li o rozhodování o dovolání.

[12] IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)